

Ευσύνοπτος οδηγός φιλελευθερισμού

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΧΑΤΖΗΣ
Φιλελευθερισμός
εκδ. Παπαδόπουλος,
σελ. 112

Του ΑΝΤΩΝΗ ΝΙΚΟΛΗ*

Ο καθηγητής Φιλοσοφίας του Δικαίου και Θεωρίας των Θεσμών Αριστείδης Χατζής, ανταποκρινόμενος σε πρότασην του εκδότη Γιάννη Παπαδόπουλου, έγραψε ένα –και ίσως το χρησιμότερο στη συγκυρία που ζούμε– εγχειρίδιο πολιτικής θεωρίας, με τον ελάχιστο τίτλο «Φιλελευθερισμός». Ανέπτυξε επίσης το θέμα του με οικονομία, αλλά και με το χαρακτηριστικό λιτό και υπνόφαλο ύφος του, δίχως ιχνος δογματικής θέρμης ή ζήλου, όπως άλλωστε ταιριάζει σε εισηγητή που, εκτός από εποπτηρικά αρμόδιος, δηλώνει εξαρχής και υποστηρικτής των ιδεών του φιλελευθερισμού, οι οποίες άλλωστε προϋποθέτουν τις θεμελιώδεις του Διαφωτισμού, την προστλωση στον ορθό λόγο, την ανοχή αλλά και την κριτική αμφισβήτησης κάθε αυθεντικής δόγματος.

Το ευσύνοπτο εγχειρίδιο των μόλις 111 σελίδων μικρού σχήματος δεν είναι μόνο, που είναι και αυτό, μια εκλαϊκευμένη εισαγωγή στις βασικές αρχές του φιλελευθερισμού, είναι παράλληλα και η καταγραφή της επιχειρηματολογίας και των ιδεών από την προσωπική ερευνητική ατζέντα του συγγραφέα καθηγητή. Ο οποίος, ωστόσο, δεν παραλείπει, και για τον χρηστικό εισαγωγικό χαρακτήρα του βι-

βλίου, στις τελευταίες σελίδες του να παραβέσει για τον ενδιαφερόμενο αναγνώστη τη σχετική βιβλιογραφία σε δύο σύντομα κεφάλαια (το «Βιβλιογραφικό δοκίμιο» και το «Φιλελευθερισμός: τα βασικά έργα»).

Ο συγγραφέας ξεκινάει με μια πολύ σύντομη αναδρομή στην ιστορία του φιλελευθερισμού, συνεχίζει υποδιαιρώντας το κείμενό του σε δύο μέρη, στο πρώτο όπου αναπτύσσει την προτεραιότητα της ελευθερίας –βρισκόμαστε στην περιοχή που συνήθως ονομάζουμε πολιτικό φιλελευθερισμό– (αρνητική και θετική ελευθερία,

Εκλαϊκευμένη εισαγωγή στις βασικές αρχές του και καταγραφή των ιδεών από την προσωπική έρευνα του Αριστείδη Χατζή.

τα δικαιώματα και η οικονομική ελευθερία, τα όρια της ελευθερίας, οι έννοιες της βλάβης και της προσβολής, του πατερναλισμού, η κοινωνική θική, η προέλευση και το ποιος εκκωρεί τα δικαιώματα, η αμερικανική διαφορά την οποία εισηγήθηκε ο Τζέιμς Μάντισον, η προτεραιότητα της φιλελευθερίας έναντι της δημοκρατικής αρχής, δηλαδή των ατομικών δικαιωμάτων έναντι της βούλησης της πλειοψηφίας, που ο συγγραφέας ονομάζει «παράδοξο της φιλελευθερίας δημοκρατίας», και τέλος η αρχή της αυτοκτοσίας, ότι δηλαδή τα δικαιώματα του σώματος και της συμπεριφοράς μας ανήκουν σ' εμάς τους ίδιους, ενώ στο δεύτερο μέρος, που του αφιερώνει

το ένα τρίτο της έκτασης του συνολικού κειμένου, αναλύει τα σχετικά με την οικονομική ελευθερία, την άρρητη σύνδεση στο πλαίσιο του φιλελευθερισμού της πολιτικής με την οικονομική ελευθερία, την ελεύθερη οικονομία (άρα και τον καπιταλισμό και την παγκοσμιοποίηση).

Η οικονομική ελευθερία αποτελεί αναγκαία συνθήκη της ελευθερίας, ποτέ ικανή από μόνη της, κατά τον Αριστείδη Χατζή, ο οποίος δεν παραλείπει να διατυπώσει και τα δύσκολα ή ευαίσθητα ερωτήματα που αναφύονται εδώ, πώς δίκως κεντρική ρύθμιση της οικονομικής ζωής μπορεί να διατηρηθεί κατά το πλείστον η αφετηρία των ισων ευκαιριών για όλους, αλλά και να είναι παρόύσα η μέριμνα, ώστε η δυναμική από τις ανισότητες να μη σπρώχνει κομμάτι του πληθυσμού κάτω από τα όρια εκείνα ή σ' εκείνη τη φτώχεια όπου τελικά ακυρώνεται η ελευθερία, το θεμελιώδες συστατικό της φιλελευθερίας δημοκρατίας.

Σε μια κοινωνία όπως η νεοελληνική, που έχει δαιμονοποιήσει το επιχειρείν, την ελεύθερη αγορά, που θολά αντιλαμβάνεται τη διάκριση των εξουσιών, τη συνταγματική κατοχύρωση των (αναφαίρετων) ατομικών δικαιωμάτων, που κουνάει το αποτρόπαιο σκιάχτρο του «νεοφιλελευθερισμού» προκειμένου να διαιωνίσει τις καθυστερημένες οικονομικές δομές της, αλλά και στη συγκυρία μιας κρίσης που βαθαίνει επικίνδυνα και που είναι απόρροια των παραπάνω, η έκδοση του «Φιλελευθερισμού» μπορεί να εκτιμηθεί μόνο ως εξαιρετικά ευτυχής επιλογή.

*Ο κ. Αντώνης Νικολής είναι συγγραφέας.